

8. Ne zamujajte ob pravem času žeti, da ne boste škode trpeli po manjšem ali slabejšem pridelku.

9. To, kar ste pridelali, skrbno pospravite in shranite, da se vam pridelek ne pokvari, predno ga začnete rabiti.

10. Ne zabite, da njiva po vsakem pridelku izgubi redilnih snovi, in da jej morate povrniti z gnojenjem, kar ste jej vzeli; le potem ostane leto za letom rodovitna, in vi in vaši otroci boste veseli njenih pridelkov.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

102.

Ameriško meso na evropskem trgu.

V severnej Ameriki živi bizon ali američanski bivol. Predno so se Evropejci naselili, bile so neizmerne ravnine in velikanski gozdi polni bizonov. Sedaj se morajo pred človekom umikati vedno dalje na zahod in sever v kraje, ki jim niso ugodni. Res se pase po teh krajih še mnogo čred, vendar ginejo tudi te od leta do leta, morda pride celo čas, ko bodo strastni in dobičkazeljni lovci bizona zatrli.

Ker so se zelo skapliale črede bivolov po prerijah Zaveznih držav, udomačili so si Američani evropsko govedo, ki se je v malo letih ogromno namnožilo. In vse pokazuje, da se bode ta živa glavica še izdatno pomnožila, ker se čedalje več naselnikov obrača na prazne prerije. Ondotna zemlja ni ugodna poljedelstvu, pač pa živinarstvu, in ker reže sedaj pacifiška železnica nepregledne planote, torej se blago laglje in bolje spečava. Koncem leta 1882 je bilo v Zaveznih državah okoli 33 do 34 milijonov govejih repov, katere so cenili na 640 milijonov dolarjev. Čim bolje se množe črede, tem več je treba pastirjev. Leta 1870 se je 7723 ljudi s pastirstvom ukvarjalo, a leta 1882 uže 14768.

Kalifornija in Oregon imata najrazvitejše in najogromnejše živinarstvo mej vsemi Zaveznimi državami. Govedo ameriško je sploh dobrega plemena in se rado spita. Pa jih tudi ni boljših pašnikov kakor so nepregledne planote zahodnih, severnih in južnih krajev v Zaveznih državah. Le to je škoda, da ondi nimajo zakonito urejenih pašnikov, zato so vedni prepiri in pretepi mej pastirji. Mnogo škode pri čredah naredi posestnikom tatinski Indijanci in drugi poteznjači; potem grozno besneči prerijski viharji; dolge, včasih nenavadno mrzle zime, pa pogostne kužne bolezni, vsled katerih mnogo repov pocepa.

Tako na daleč ne prevažajo pitane goveje živine pač nikjer kakor v Ameriki. S Tehasa, Nove Mehike,

južno-vzhodnega Kolorada in južno-zahodnega Kansasa gonijo jo v Dalas v severnem Tehasu, kjer jo porinejo na železnico in odpeljejo naravnost v Čikego 1500 milj dalje. Mesarija v Čikegi je jako razvita in na dobrem glasu, toraj mnogo glav tu pobijejo za razne svrhe, ostalo govedo razpošljejo v druge kraje.

Pred leti so začeli Američani sveže meso tudi v Evropo dovažati. Podjetne parobrodne družbe so zgradile posebnih brodov z jako umno urejenimi shrambami, v katere vedno prihaja enakomerno topli zrak, da se meso ne usmradi. Ob enem so zgradile tudi podobnih vagonov, v katerih dovažajo sveže meso z velikanskih mesnic k parobrodom. Meso je popolnoma sveže in zdravo, dokler visi v omenjenih shrambah, ali se koj spremeni, kedar je v Evropi snamejo in na trg obesijo. Kakor hitro namreč začne navadni zrak vplivati na meso, kmalu obledi, usmradi se in začne gnjiti. Takega mesa ne kupujejo kolikaj trdne hiše, pokupijo ga edino le ubožne rodovine, pa nepošteni gostilniki po znižanej ceni. In to je krivo, da se trgovina s svežim mesom ni tako razširila, kakor se je s početka pričakovalo. Zategadelj so podjetni glavničarji se oprijeli druge misli: začeli so živo govedo na evropski trg dovažati.

Da so Američani praktični, pokazali so tudi tu. V Evropo pripeljejo cel brod goved, nazaj cel brod izselnikov. Ker se ljudje z Evrope čimdalje bolje selijo v Ameriko, zgradile so parobrodne družbe izredno velikih brodov, ki so mogli na en pot po 1500 izselnikov sprejeti. Ti parobrodi pa za druge svrhe niso bili dosta prikladni, ker so bili preobširni, prav tako tudi navadni parobrodi niso bili prikladni za prevažanje goved, toraj so si lastniki obeh podjetij podali roke. Zgradili so novih brodov in obširne stare so predelali tako, da služijo obema svrhama. Na takih brodovih sedaj prevažajo govedo v Evropo in izselnike v Ameriko. Pa tudi potnike sprejemajo, kedar vozijo govedo z Amerike v Evropo. Ali milujemo potnika, ki se na takem brodu vozi. Res so saloni in kajite gzdavo opravljeni, kuhinja in postrežba je izborna, tudi vozijo še dosta brzo, ali je na takem brodu prehud smrad in vedno mukanje na palubi natlačene živali tudi ni prijetno. Pa tudi to podjetje se ni obneslo tako, kakor so pričakovali. Res je žival na brodu zavarovana kar je le moči proti vremenskim neugodam, toda kedar morje kipi in valovi pluskajo čez palubo, kedar brod pleše kot orehova lupinja, da celo najspretnější matrozi komaj morejo po koncu stati, takrat je hudo za žival. Ker na tesnem stoji, ne more leči po več dni ne, nekatera se ne vleže ves čas dokler se vozi. Dostikrat je žival premočena, in če potem potegne mrzel veter po njej, začne se tresti, in ni čuda, če je mnogo pocepa.

Ostala žival pa zelo upade radi prehudega trpljenja na morju kakor tudi popreje na suhem za dolge vožnje in hoje. Zato je dobiček podjetnikov mnogo manjši, kakor bi mogel biti. Po vrhu meso te izmučene, bolehave živine ni in ne more biti okusno in zdravo. Zato je v evropskih pristaniščih koj pobijejo. Skušnja jih je izmodrila. Žival namreč v malo dneh shujša do kosti,

ako jo postavijo v hlev, da bi se spočila. In če jo hočejo potem odebeliti, treba mnogo časa in dobre piče, kar pa preveč stane in ni na dobiček podjetnikom temveč na zgubo. Pa tudi cepa rada taka žival, če je koj ne pobijejo.

(Dalje nasl.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Poklukarja

v državnozborni seji dne 1. marca t. l.

(Dalje).

Menim, da je velika krivičnost, ako se naravnost reče: Davek se ne more odpisati, ker se mora tirjati dokaz neiztirljivosti in ker je ta jako težaven. Po mojem prepričanju se da nekak formalen, ne strogo postaven dokaz neiztirljivosti skoraj v vseh takih slučajih dognati in pravica zahteva, da v teh slučajih odpadejo predpisi hišno-najemninskega davka ravno tako, kakor se že danes godi pri praznih stanovanjih hiš, ki se oddajajo v najem.

Kar pa se tiče večje preosnove zakonodajstva glede hišnega davka, izvršiti se po mojem mnenju v tem trenutku še ne da, preverjen pa sem, da se more s tem pričeti že v teku tega leta, in sicer načelno pričeti.

Po mojem mnenju bi se moralo pri zakonodajstvu glede hišnega davka delati na to, da se doseže splošno znižanje. Gospod finančni minister bo pač takoj odgovoril: Sedaj, ko imam dva milijona proračunskega preostatka, hočejo na eni strani, naj znižam neposredne pristojbine, na drugi strani se tirja to glede drugih pristojbin, tretja stranka zahteva zopet velike investicije, opustitev loterije, cenejšo sol itd. Kam pa bom prišel s svojim preostatkem dveh milijonov?

Ugovor ni utemeljen, in tudi se ne more dvojiti, da se bodo še povišale tirjatve za našo vojno potrebščino, akoravno smem izraziti upanje, da pri današnjih utrjenih nadah glede miru, vojna uprava ne bo več zahtevala izvanredne potrebščine.

Vprašanje o hišnem davku bi se moralo povprek, kakor jaz menim, reševati s stališča, da se prvič odstranijo dandanašnje krivičnosti in trdosrčnosti, potem pa se izvede splošno in kolikor moč enakomerno znižanje davka od poslopij.

Saj se z mnogih strani čujejo opravičene pritožbe, da je razloček mej 26 $\frac{2}{3}$ odstotnim hišnim davkom v glavnih mestih in v krajih seznamka A itak neutemeljeno velik nasproti 20 odstotnemu hišno-najemninskemu davku pri ostalih krajih.

Priznavam to.

Priprosti račun že kaže, da hišni posestnik v Otakringu — Otakring, kolikor vem, ni v seznamsku A, pač pa Hernals — plačuje le 14 odstotkov svojega ko-

smatega dohodka, hišni posestnik vis-à-vi pa mnogo višji hišni davek.

Ravno tako je na primer v praških predmestjih.

Tukaj plačuje hišni posestnik 22·6 do 22·8 odstotkov. To je gotovo razloček, ki se mora vsaj deloma poravnati.

Treba je seveda pri tem paziti tudi na neko drugo stališče. Čujejo se deloma tudi tam, kjer so taka naprotja, pritožbe od onih, ki plačujejo višji davek, zakaj se vendar tudi sosedje in pod enakimi razmerami živeti, hišni posestniki ne prisilijo k plačevanju višjega davka.

No, k plačevanju višjega davka prisiljen biti = osobito pri hišnem davku — je vedno kočljiva stvar.

Skusili smo to pri Tirolskem ter vidimo pri Trstu in drugih krajih, katerim so se naložili višji davki. Toda po mnenju bi se moralo v prihodnjosti pri reformi hišnega davka vsprejeti kot načelo, da se hišno-najemninski davek, ki se bo moral samo ob sebi umevno znižati od 26 $\frac{2}{3}$ odstotka, razširi na vse kraje z določenim številom prebivalcev ali hiš (Prav res! na desnici); ob enem pa bi se morala seveda, kakor pri vzvišanju drugih davkov skleniti posebno še pri hišnem davku prehodna doba tudi za vse manjše kraje dolga prehodna doba, recimo od 15 do 20 let, mej katero bi se polagoma uvedli v te kategorije.

Formalnega postopanja z vprašanjem o hišnem davku pa bi se bilo treba po moji sodbi poprijeti z veliko pozornostjo.

Saj je poleg tega konkurenca za olajšave pri vseh davčnih vrstah in investicijah jako velika, ter mislim, da bi bila izvršitev le takó mogoča, ako se nova postava ali novela k postavi o hišnem davku sklene že tekom tega leta ter se znižanje hišnega davka tudi razdeli na večje število let. Znižanje bi moralo biti enakomerno razdeljeno iz ozirov na finančni erar, kakor so se tudi na korist davkoplačevalcem sklenile prehodne dobe. To so le v splošnem moji nazori o sedaj perečem vprašanju hišnega davka.

Omenjati moram tukaj slučaja, ki prav za prav ne spada v pristojnost državnega zbora, pač pa v ono ministerstva notranjih zadev, v kolikor se tiče pridobitve Najvišjega potrjenja za neki deželno-zborni sklep. Preskrbel sem si akte o preložitvi neke cestne zgradbe, ki se je razpravljala že l. 1854. (Čujte! Čujte! na desnici). Tu imam noto do deželne vlade v Ljubljani z dne 16. avgusta 1869, št. 2329, v kateri se navaja da je to cesto že leta 1853. stavbeno ravnateljstvo načrtalo kot državno cesto, da je ta sklep pozneje leta 1858. dobil tudi Najvišje potrjenje, a ni se izvršil, ker se je potem leta 1861. izročila ta zadeva deželnemu zboru.

Tukaj se gre za preložitev najvažnejše zveze cele Dolenjske z železnico, to je bogenšperška cesta. To je morska kača, ki se je mnogokrat razpravljala v kranjskem deželnem zboru. Večkrat so se napravljali načrti. Bilo se je boj mej dvema načrtoma, konečno je prišlo lansko leto do tega, da je deželni zbor dovolil deželno